

Revoluce je jeden velký dynamický proces, v němž jedna událost navazuje na druhou často i bez viditelných spojitostí. Její vývoj je velmi proměnlivý, nepředvídatelný a bohatý na zvraty. Jednotlivé strany někdy velmi riskují, hodně získávají anebo naopak mnohé ztrácí. Je nevyzpytatelná, neexistuje v ní žádná jistota. A právě v tom spatřují mnozí její zajímavost. Ten, kdo je zrovna na koni, si nikdy nemůže být jistý, že se běh věcí náhle nezmění, toho zas, kdo v jednu chvíli všechno ztrácí, může jiná její vlna vynést až na vrchol. ¹

Ústavodárný sněm ve Vídni a Kroměříži 1848 – 1849 byl nejen nedílnou součástí tohoto dynamického procesu revolučních změn, nýbrž také neopakovatelnou událostí v mnohaletých dějinách habsburské monarchie. Nikdy předtím ani potom se nesešli z vlastní vůle a rozhodnutí zástupci lidu jednotlivých zemí mocnářství, aby na výzvu císaře společnými silami vytvářeli základní zákon státu a debatovali o dalších věcech veřejného zájmu. Tento veliký úkol se sněmu nakonec (ze známých důvodů) nepodařilo splnit, a proto by se možná mohlo zdát, že jediným skutečným výdobytkem revoluce, jediným nezpochybnitelným ziskem se stal patent o zrušení poddanství. ²

Tak by se na to dalo nahlížet očima současníků, zejména pod dojmem rozehnutí sněmu a restaurace absolutismu. Avšak, když si promítneme zisky, které ze zasedání sněmu vzešly, do dnešní doby, je třeba jeho přínos zcela zásadně přehodnotit. Význam sněmu vyplývá zejména přímo z jeho podstaty nezávislého veřejného shromáždění jednajícího o otázkách veřejného zájmu. To samo o sobě bylo již obrovským průlomem do tradiční a hluboce zakořeněné praxe kabinetní politiky. Tento průlom měl a má svou trvalou hodnotu přesto, že byl dočasný a že byl pouhým počátkem snah o zapojení lidu do správy věcí veřejných. I přes pochopitelné názorové rozdíly a tím i odlišná stanoviska většina sněmovníků v zásadě přijímala zcela novou koncepci člověka a jeho postavení ve společnosti.

Ústavodárný sněm rovněž jako první v Rakousku přejal některé moderní demokratické zásady, které jsou dnes samozřejmou součástí ústavních listin. Pozoruhodným poselstvím budoucnosti je ohromné myšlenkové bohatství obsažené v četných projevech a vystoupeních učiněných v rámci devíti předběžných, 98 řádných schůzí a jedné mimořádné schůze a v celé řadě protokolů z jednání pléna či ústavního a jiných výborů. Stejně tak je třeba vyzdvihnout blahodárný vliv zasedání sněmu na formování osobností, myšlenek a názorů budoucích politiků. ³